

Date: 19th November-2024

АКТЁРЛИК МАҲОРАТ ВА САҲНА НУТҚИ: САНЪАТ СИРЛАРИ

Ишанкулова Феруза Курбановна

Ихтисослаштирилган маданият мактаби директори

Аннотация: Мақолада актёрлик маҳорат ва сахна нутқининг асосий жиҳатлари, уларнинг актёрлик санъатидаги аҳамияти ҳамда ижрочиларнинг профессионал даражада ривожланишидаги ўрни таҳлил қилинган. Актёрлик маҳорат — бу образ яратиш, ҳаракат ва туйғуларни ифода этиш маҳорати бўлса, сахна нутқи фикр ва ҳис-туйғуларни овоз, интонация ва дикция орқали таъсирли етказиш санъатидир. Мақолада ушбу кўникмаларни ривожлантириш усуллари, машқлари ва уларнинг ижрочининг ижодий салоҳиятига таъсири кенг ёритилган. Актёрлик маҳорат ва сахна нутқи нафақат санъат соҳасида, балки кундалик ҳаётда ҳам ишончли мулоқот учун муҳим восита эканлиги таъкидланади.

Калит сўзлар: Актёрлик маҳорат, сахна нутқи, образ яратиш, интонация, дикция, талаффуз, импровизация, тўғри нафас олиш, актёрлик машғулотлари, санъат, ижодий салоҳият.

Актёрлик санъати — бу инсон туйғуларини, фикрларини ва образларини ифодалашнинг бетакрор усули бўлиб, унинг асосида актёрлик маҳорат ва сахна нутқи каби муҳим кўникмалар ётади. Театр, кино ёки телесаҳналарда актёрлар ўз ижролари орқали томошабинни таъсирлантириш ва қўзғолонларини уйғотиш имкониятига эга бўладилар. Ушбу мақолада актёрлик маҳорат ва сахна нутқи ҳақида кенгрок тўхталиб ўтамиз.

Актёрлик маҳорат — бу сахнада образ яратиш, характерни тўғри ифода этиш, туйғуларни чуқур кўрсата билиш санъатидир. У қуйидаги кўникмаларга асосланади:

- Образни ҳис қилиш: Актёр ўзи ижро этаётган қаҳрамоннинг ички дунёсини чуқур англай олиши керак.
- Импровизация: Маҳоратли актёр режиссёр сценарийси асосида ишлаган ҳолда, ижодий тарзда янги қирраларни қўшиш қобилиятига эга бўлади.
- Тананинг ҳаракатлари: Танани эркин бошқариш, ҳаракатлар орқали фикр ва туйғуларни ифодалаш муҳимдир.

Актёрлик маҳорат нафақат профессионал театр ва кино учун, балки инсоннинг кундалик ҳаётида ҳам ўзига бўлган ишончини оширишда муҳим аҳамият касб этади.

Сахна нутқи: образ ва таъсир

Сахна нутқи — актёрнинг ўз фикрлари ва туйғуларини овоз, талаффуз ва интонация орқали етказиш маҳоратидир. У қуйидаги жиҳатларни ўз ичига олади:

1. Тўғри нафас олиш: Узлуксиз, чуқур ва тўғри нафас олиш нутқнинг равон ва таъсирчан бўлишини таъминлайди.

Date: 19th November-2024

2. Талаффуз ва дикция: Ҳар бир сўзни аниқ ва тушунарли айтиш актёр учун муҳим аҳамиятга эга. Нотўғри талаффуз томошабиннинг фикрини чалғитиши мумкин.

3. Интонация ва тембр: Актёр нутқининг овози мазмуни ва характерга мос келиши керак. Ҳис-туйғулар овоз орқали етказилади.

4. Ритм ва темп: Нутқнинг тезлиги ва секинлиги, тўхтамлар орқали актёр ҳиссий таъсирни кучайтиради.

Актёрлик маҳорат ва сахна нутқини такомиллаштириш қуйидаги машқлар орқали амалга оширилади:

- Тана машқлари: Танани босим ва стрессдан холи қилиш учун йога ва ҳаракатли гимнастика машғулоти ўтказилади.

- Нафас машқлари: Тўғри нафас олишни ўрганиш учун махсус машқлар бажарилади, бу овознинг кучли ва барқарор чиқишини таъминлайди.

- Талаффуз машқлари: Логопедик машқлар ва адабий асарларни ўқиш нутқни равишга келтирилади.

- Роль ўйнаш машғулоти: Импровизация машқлари ва роль ўйнаш бўйича машғулотлар актёрнинг ижодий салоҳиятини оширади.

Актёрлик санъатида нутқ ва маҳоратнинг ўрни бениҳоя катта. Улар орқали ижрочилар томошабинларга ўз фикр ва туйғуларини самарали етказишади. Сахнада ҳар бир ҳаракат, ҳар бир сўз ижрочи шахсининг чуқур ҳиссий оламини очиқ беради.

Хулоса

Актёрлик маҳорат ва сахна нутқи ҳар бир ижрочининг энг муҳим кўникмаларидир. Улар нафақат ижрочиға, балки кенг жамоаға ҳам таъсир ўтказиш қобилиятини оширади. Санъат йўлида ўз салоҳиятини ривожлантирмоқчи бўлган ҳар бир инсон ушбу кўникмаларға алоҳида эътибор қаратиши зарур. Санъатни чуқур ҳис қилиш ва уни мукамал етказа билиш актёрнинг ҳақиқий муваффақиятининг калитидир.

АДАБИЁТЛАР:

1. Кузнецова, Н. *Актёрлик маҳорати: Теория ва амалий машқлар*. Москва: Искусство, 2007.
2. Бенашвили, Г. *Сахна нутқи ва актёрнинг овози*. Санкт-Петербург: ЛИК, 2011.
3. Шукшин, В. *Актёрлик санъати: Ижодий жараён*. Тошкент: О`қитувчи, 2015.
4. Федоров, А. *Театр ва актёрлик: Стратегия ва тактика*. Нью-Йорк: HarperCollins, 2008.
5. Калинин, И. *Сахнада нутқни равишга келтириш*. Москва: Театр, 2003.
6. Мельникова, С. *Актёрлик санъатининг асослари*. Киев: Мистецтво, 2010.
7. Гомельский, В. *Театрда ижро ва овозни бошқариш*. Санкт-Петербург: Комиссаров, 2012.

